

DE IRA AVT BILIOSA
AFFECTIONE.

Cap. VI.

*Effectus
ira.*

INTER morales Philosophos, qui animæ affectiones descriperunt, non infimo loco Seneca & Plutarchus annumerantur: Qui quidem uterq; videtur de industria recreasse & laxasse animum in describenda & ad vivum efformanda Ira, ut ex eius genuinis lineamentis hanc tam portentosam belluam omnes detestentur, quæ cornibus, dentibus, unguis, aspectu truculento, & immani ferocia, minax & terribilis est.

Nobis igitur illi, animæ iram repræsentant, tanquam alteram Megæram furiosissimam, truculentissimam, audacissimam, crudelissimam, ac summè omnibus terribilem: radices in se & scaturigines seditionum omnium, turbarum ac tumultuum continentem, litium, bellorum, homicidiorum, excidiorum, everfionum, ac omnium malorum abyssum: tempestatem, diluvium, ignem, machinam, tonitru ac pestem, inundantem, submergentem, urentem, diruentem, fulminantem, inficientem, occidentem, ac omnia evertentem: homines quos invasit ad omne sceleris genus præcipites agentem, è qua innumera mala stupendaque tum in corpore tum spiritu contrahuntur. Deniq; scelerata illa eousq; improbitatis & nefandæ malitiæ procedit contagio, ut non tantum illos in belluas & tigrides
inma-

immanissimas : sed in dæmonas quodammodo transmutet.

Hic effecta Tigridis istius, sive calamitates, quas hæc furia in orbem immittit, non est nostri instituti sigillatim explicare : satis est, quod in genere proprietates eius, idq; paucis & obiter attigerimus. Quæ tamen illa homini procreet incommoda, quod in illum ius & imperium habeat, quosq; effectus progeneret, paulò latius explicabimus, ut investigatis causis, effectis, ut par est, medeamur, prout præcipuæ nostri officii partes postulant.

Atq; ut inprimis hanc tam effrænem & teterimam belluam suis delineamentis, tam intus *Descriptio iracundia.* quam in cute depingamus, irati in compositum incessum & actiones observemus. En quanto fastu, & quàm truciore superbaq; corporis agitatione, modò hûc, modò illûc volvitur ac circumfertur : quàm variè modò erubescit, modò pallefcit : cubitis quicquid occurrit hinc indè propulsat atq; disicit : En ut à sua ipsius umbra etiam exaccitur, quàm ferre nequit placidè : ut vocè tremula, modò alta, modò depressa ad bilis agitata motum aut quietem intonat : En ut labia commordet, pectus pugnis verberat, crines indignabundus vellicat, in quos citra rationem involat, instar canis in lapidem ruentis, quo ictus est ? Si acrius ac propius irâ percitum intueri voles, & os eius circumspicere, in quibus omnes iræ proprietates tanquam in speculo clarescunt, omnis perturbationum generis notas in illo scire videas : ut rubore & ferocia scintillet,

E

ut

ut ruffis maculis leopardi instar ubiq; scateat: ut igneis tedis micantes oculi truculentiam minentur, ut capilli colore bovini in Maurorum specie arrigantur & crispentur. Deniq; in ea sæva perturbatione animi, nihil non horrendam & monstrosam cernere licet. At forma illius, quam descripsimus, primis iræ motibus tantum congruit, videturq; suavis ac benigna, si cum paroxysmo illius impetuq; comparetur.

Tunc enim illa infernalis Megæra, vinculis solutis rabiem totam exerit, non uno flagello simplici contenta: sed cruentatum enses unâ, incensam tedam alterâ manu intentat: illius brachia reducta veste, nil nisi cædes & sanguinem minantur: apertum pectus fastuose explicat: auras istibus quasi serio prælians diverberat, modò hûc modò illûc circumagitur: quin & horrenda voce, ad arma & cædes, ad sanguinem & ignes furis omnibus agitur, ac ferro igniq; se vastaturam omnia comminatur: usq; adeo insolens illa rabies omnibus modis truculentam & atrocem belluam refert.

Altera est iræ species superiori prorsus opposita quæ laudabilis ac iusta dici potest, ardentissima videlicet æmulatio, zelus, aut fervens studium omnes in officio continendi, & in gyrum rationis revocandi, qualis est acerba reprehensio & minæ quibus pastores gregem suum terriant, ut in officio erga Deum, ipsum contineant, aut lapsum & devium erigant, ac in rectam viam reducant. Sic pater iusta commotione fertur in pervicacem filium, qui à vero tramite digreditur,

tur, dum pervicaciam eius castigat. Sic dominus servum, & præceptor discipulum stomachosè increpant. Hac ira Philosophus ille corripiebatur, qui cum in peccantem servum excandesceret, moderamine & fræno suum furorem coercuit his verbis: *Ni, inquit, iratus essem, multis plagis vapulares.*

Est & tertia iræ species, quæ intermedia est, vera animi affectio passioq; , quæ simul cum spiritu corpus divexat, & variis modis conturbat.

Huius duæ traduntur species, quarum altera nihil putidi perferens statim erumpit, & virus conceptum evomit: utcumq; in iis laudabilis, qui fætidas aquas corde includi & foveri diutius damnant.

Altera simulata est & ficta, quam longo tempore clam asservari posse aiunt: interim tamen, quæ instar ignis cineribus sepulti se habeat, quibus fovetur ac conservatur sine ullo interitu aut imminutione.

Etiã autem irarum hæ species inter se differre videantur, idq; subiecti ratione, varium temperamentum subeuntis: ut in melancholico alia sit iræ species: in phlegmatico & pituitoso alia: alia in bilioso temperamento: Harum tamen aliæ semper violentius animum perturbant: aliæ lenius, ut dictum est. Hæc volatilem ignem, & Persicum repræsentat: illa occulti cancri clam & sensum rodentis speciem exhibet: cuius ideired cura difficillima est.

Hanc utramq; speciem privatim tractandam suscepimus, utpote quæ veræ animi affectiones

E 2

&

& ægritudines sint, à quibus corporis nostri functiones lædantur ac depravantur: variaq; morborum & symptomatum genera procreantur, in quibus curandis apprime medici opera desideratur, ac necessaria est. Duobus autem utraq; instrumentis utitur: manu & lingua: siquidem præterquam, quod animus desiderio nocendi exardescit: manus atrociter, non auras tantum diverberant: sed quemlibet occurrentem feriunt, & propulsant: famam & nomen scriptis proscindunt, ac omne convitiatorum genus infesto calamo congerunt: ut aculeos iratæ pennæ vel remotissimi quiq; perferant, & ferre cogantur.

Ire ulciscendi instrumenta.

Lingra vitium.

Lingua non minùs periculosa & acerba, inò manu ipsa acerbior, omne veneni genus clam exerit: quod vix vitare quis possit, cum occulta sint vulnera, nec facile perspicua, à quibus caveri possit. Cuius ictus si minùs aperte corpus feriunt, lethalia tamen vulnera animo infligunt, convitiis, maledictis, & horrendis execrationibus ipsum obruentes, ut iure parcemia inde nata sit, *nocentius esse linguæ, quàm lanceæ vulnus.*

Ea enim si convitiando, detrectando, ac maledicendo incumbat, tum præsertim cum bilis effervescit, tonantiorem vocem reddit, quàm Coloniensis illius primarii & cathedralis templi organicæ fistulæ emittunt, follibus concitatæ, etsi ad earum sonum aures obsurdescant audientium.

Morales Philosophi (inter alios Plutarchus & Seneca) fatis superq; docent exemplis, quàm varia

varia

varia & infinita mala ex lingvæ procacitate, & effræni licentia irati & furibundi hominis oriuntur: sicut ex adverso summam virtutem ad societatem hominum tuendam in silentio & taciturnitate collocant: ut scilicet longa sit aurium attentio, brevis lingvæ responsio: sicq; nihil vel pauca respondeantur.

Hæc igitur duo præcipua iræ instrumenta, manus nempe & lingua, nisi fræno & modamine aliquo retineantur, iratum hominem & furibundum in gravissimos affectus & perturbationes præcipitem agunt, quæ si, ut par est, ritè gubernentur, magno sunt homini auxilio & usui: nec minus quàm reliqua corporis membra sint homini oportunissima & utilissima. Hinc tritus ille versus:

Nil melius lingvâ, lingvâ nil peius eâdem est.

Abst igitur, ut animum perturbatum sequamur, eiq; obsecundemus, cum in benè composito animo lingua se canendis Dei laudibus voveat, ad quas destinata est. Manus verò iis describendis, nec non piis omnibus operibus & charitati in proximum exercendis incumbat.

Præter illa duo superiora instrumenta, quibus ira in acuendis suis effectis, & producendis utitur, ac sese patefacit: alia sunt eiusdem indicia, eaq; ferventes motus irati hominis certò præsentia & apertè testantia: siquidem eiusmodi homines iracundi multo factu turgent, multa de se sibi pollicentur: & pavonum instar, cum mira oblectatione ac superbia sese circumspiciunt: sibi nimium blandiuntur & indulgent, præcipites,

Ei 3

acuti.

Manus & lingua, utilissima homini instrumenta.

acuti, & subtiles sibi videntur: parum tamen firmi, ut qui facile ad levissimum verbum, vectorvum intuitum & inopinatum, stomachentur & bilem moveant: quibus omnia displicent & fastidium movent, ad omnemq; actionem & orationem exardescunt. Illis ne quidem omnes Luculli coqui gratum ferculum condirent: neminem loquentem ferunt, etsi cum ratione reprehendentem aut contradicentem: sese solos celebrant reliquis omnibus abiectis: ad quamlibet auram, aut nihili rem amantur, & querelas concitant. Eorumq; animus usq; aded delicatulus, levis, sensibilis, mobilis, & omnium impatiens est, ut ex solo aliorum habitu offendantur: similesq; profus arthriticorum fiunt, qui ante chirurgi manum admotam, iam de dolore conqueri & inclamare solent. Denique nullus non iracundus inculptas fronti trium Charitum loco gerit, impatientiam, inconstantiam, & impietatem dyscharites Eumenidas. Qui eiusmodi comitibus stipatus incedit, nihil non impium, crudele, & truculentum admittit, omniq; charitate spoliatur: cumq; mansuetudo, pietas, ceteraq; virtutes hominem lenem, benignum, constantem, lepidum ac μακροθυμον, reddant, contrariæ bilis & iræ affectiones hisce virtutibus ex diametro opponuntur. Ut autem impietas, & crudelitas charitati adversatur: sic impatientia & inconstantia suos motus habet admodum feroces, ut non minus omnibus iniuriæ sint ac contumeliosæ, quàm superiores.

Ex hac igitur furiosæ bilis commotione & conti-

*Iracundi
hominis no-
ta.*

continuis fluctibus, animus & spiritus primùm agitantur, totam corpus concutitur: sanguis aliq; humores incalescunt & conturbantur, ac imprimis ipsa bilis inflammatur, quæ stomacho-
*Ira incommo-
 moda quot
 & quanta.*
 sis omnibus & iracundis imperat: cum enim tota sit sulphurea, reliquis omnibus citius incenditur: Inde ardentes nascuntur febres, & tertianæ biliosæ, inde pleuritides, omnesq; aliæ inflammationes internæ, ab eodem humore à suo temperamento excidente excitantur: Inde varia porro procreantur mala, cum interna, tum externa: ut cholera seu cœliacus aut iliacus morbus, qui tanquam sumpto antimonio per inferiora & superiora expurgat: ut icterus croceo colore totum corpus inficiens: ut Erysipelas, ignes persici, serpigines, & nomica ulcera externas partes corporis, instar lepræ depascentia.

Hæc idcirco in medium proferimus, ut conspicuum fiat, quanta & quam varia inde in corpus mala promanent, ex morbis spiritualibus nascentia, qui ut plurimum ad mortem usq; ægros suos deducunt, quod imprimis in hac furibunda affectione ex sequentibus exemplis videre licet.

Nerva Imperator valetudinarius ac ventriculi tanta debilitate laborans, ut crebrò assumptum
Nerva Imperator.
 cibum evomeret: cum semel in quendam nomine Regulum excandesceret, tantum pectoris dolorem sustinuit, ut confestim febre exitiali, depolorataq; correptus sit.

Idem Valentiniano Imperatori contigit: qui
Valentinianus Imperator.
 cum adversus Sarmatas nonnunquam propter Illyriæ vastationem in prætorio sævus infremet:
Cuspiarius.

ret: & universæ genti excidium rigidus minaretur, sanguine irrupente animam exhalavit.

Venceslaus Bohemica Rex.

Cromerus lib. 18.

Simile quid de Venceslao Bohemiæ Rege historia suppeditant, qui ira in pocillatorem suum percitus, cum interficere eum propriis suis manibus vellet, paralyti affectus concidit, & paucis post diebus vita excessit. Quod utiq; summè mirandum est, ab una scilicet biliosa commotione, cuius natura ferventissima est, paralytim posse generari, cuius efficiendam ac materialem causam, ad frigidam pituitam medicorum vulgus revocat; quæ quidem causa naturæ bilis prorsus contraria est.

Si saperent stomachosi homines, & furibundi illi Aiaces, huiusmodi exempla semper sibi animo versanda, & oculis perpetuò intuenda proponerent, ut à tam infelici exitu, & effectis crudelissimæ perturbationis sibi metuerent atq; caverent.

Sed alia præsentiora ac opportuniora habemus remedia, quæ in huius affectionis præcautionem & curationem adferemus.

Atq; ut à curatione ordiamur, primò notandum est, nequaquam spernendum esse malum, at sedulo promteq; medicandum.

Vbi igitur vel levisissima iræ commotio percipitur, quod ex pulsus elevatione & levibus quibusdam fervoribus, qui temperamentum excedere, & à naturali suo statu deflectere testantur, cognosci potest, confestim, iuxta illud Poëtæ,

*Principiis obsta, serè medicina paratur,
eiusmodi ignis aquâ continentia à ratione sublata*

mata

mata & alembicata extinguendus est. Ad id ^{Summa cō-} ^{tinencia So-} ^{cratis.} ^{petit} exemplum Socratis, qui simul ac in se pri-
mos bilis istius igniculos persentiret, ad remedi-
um convolabat, quoq; illa magis ad vehemen-
torem motum concitabatur, eo promptius fræna
moderationis iniiciebat: quoq; magis illa ad
violentiam ac acerbitem erumperet, tantò
moderatiorè, dociliorem, ac pacatiorè ani-
mum, corpusq; sedatius ac compositius exhibe-
bat: quod ore, oculis, gestu corporis & omni-
bus tranquillæ animæ notis satis superq; testaba-
tur, ut nihil de forme in ipso conspiceretur.

*Plutarch.
in tract. de
Ira.*

At quæret aliquis, qui in iracunda affectione
aut irato homine eiusmodi sedativum ac illud
contemperans papaver reperitur? Si in cordis,
lingvæ, manuumq; hortis maturè transplantetur,
colatur, foveatur, & sedulò educetur. Quomo-
dò enim transplantatione & cultu, cichorea na-
tura amara hortulani artificio edulcescunt: Ita si
colamus & alamus in nobis hanc contemperan-
tiam, hoc est, si docilitati, mansuetudini, mode-
rationi assuescamus, naturam nostram, alioqui
agrestiorè & ferociorem, cicurabimus, ac ita
moderabimur, ut contrarias facultates ac vires
conciliet acquiratq;

Ut hanc moderationem & temperantiam con-
suetudine sibi compararet idem Socrates, idq; in
omnibus affectionibus, quæ homini molestæ
esse solent: cum acriori siti premebatur, non
statim se aquis ingurgitabat, sed è puteo ipse sibi
lentè hauriebat, quas super oram putei morari
ac quiescere diu sinebat: ne avidius quàm dece-

E 5

bat

batebiberet: qua ratione frænabat desiderium, ut immoderatis cupiditatibus eluctandis ac doctis assuesceret, naturâ dociliorem sibi compararet, sibiq; tandem imperaret: consuetudo enim (ut communi fertur proverbio) altera est natura.

Atq; hoc remedium ad prophylacticen huius affectionis partem pertinet & spectat.

*Moderatio-
nis exem-
plū in Pla-
tone.*

Hæc eadem moderatio & abstinentia tanta cura à Platone exculta fuit, tantasq; ac tam firmas in eo radices egit: ut nullâ iniuriâ, convitiis, crudelitate, quibus à Dionysio Tyranno olim lacebatur, à statu rationis unquam dimotus fuerit, aut in excandescentiam, iramque quantum vis levem eruperit.

Hæc eadem virtus in eodem ipso Philosopho confirmatur, ac testimonio Plutarchi declaratur. Qui de illo fidem facit in tractatu, *Cur divina Iustitia scelerum poenas differat*: Cum enim ipse Plato semel servum in culpa & gravi flagitioprehendisset, illico commotus & irâ percitus baculum arripuit, quasi servum eo cæsurus, sed ipso tamen momento sese continuit, nec ullum eius puniendi dedit indicium. Id cum quidam eius amicus demiraretur, qui cuncta perviderat, & sciscitaretur, cur baculum apprehendisset: respondit Plato, ad iram propriam coercendam, quæ extra rationis limites evagabatur, id esse à se factum.

Eadem mansuetudo diuturna consuetudine à nobis comparata, certissimum nobis præbet in huiusce perturbationis præcautionem, auxilium,
prout

prout experientia veteres illi Philosophi didicerunt, & certam nobis huius rei fidem fecerunt, suo exemplo docentes, quosvis iracundos iisdem aut similibus in curationem sui mali, uti posse præfidiis.

Trita est vulgarisq; illa medicorum sententia, extremis morbis extrema esse adhibenda remedia. Huic igitur morbo inter alios gravissimo, iræ nempe & furioso affectui, extremum hoc appono, novum tamen ac præfens remedium, *Patientiam* videlicet, quæ sit illius affectionis specifica theriacalis aqua, quæq; à tam lethifero *Ira remedium, patientia,* veneno mortales eripiat liberetq;.

Eadem patientia cordis nostri probitatem ac integritatem apertè testatur, monetamq; nostram nequaquam esse adulterinam indicat, dum citra imminutionem aut immutationem sui, tot istius passionis, eaq; violentissima sustinet incendia: nosq; auro in fornacibus excocto similes reddit: quod quò pluribus ignibus probatur, eò purius, nitidius ac coruscantius emicat, naturamq; suam magis ac magis retinet. Sic patientia nostra, dum variis exercetur malorum procellis constantior & robustior redditur adversus huius perturbationis feroces motus: palmamq; victoriæ magna cum gloria ex conflictu reportat. Siquidem palmæ ipsi planè respondet, quæ quò magis premitur, eò fortius atollitur; aut tympanum imitatur, quod fortioribus baculi ictibus percussam, resonantius auditur.

Sed huius porrò patientiæ ab Ethnicis ipsis excultæ elegantes effectus conspiciamus.

Aristip-

Manfuetudinis exemplū in Aristippo. Aristippus Dionysii tyranni vitia semel increpans, illum in tantum bilis fervorem compulit, ut boni illius Philosophi faciem conspuere non vereretur: qui hac vera patientia instructus & probè munitus tantum abest, ut in iram proruperit, ut contrà iniuriam sibi illatam ioco exceperit his verbis, *Si Piscatores, inquit, ut Pisciculum irretiant facile imbres aquarum perferunt: molestum mihi esse non debet, si in piscando rhomborum humectet.*

Laërtius li. 2. in vita Aristippi.

At ne eadem virtus aliis denegetur, & solis Philosophis afferretur, qui omni vindictæ telocarebant: fuerunt & magni Principes non pauci, qui Philosophos imitati sunt, nec mediocri modestia & patientia armati fuerunt. In his prælucebat Antigonus, qui cùm tempore hyberno castra transtulisset in locum ubi non erat rerum necessariorū copia, atq; hac de causa milites quidam in regem maledicta congererent, ignari ipsū esse in proximo, virgâ tentorii vela diduxit. *Flebitus, inquit, ni longius semoti de me malè loquamini.* Quid hac facetia clementius? aut quid hac clementia facetius? simulabat se non indignari, quod malè de ipso loquerentur, sed quod tam vicini, ut exaudiri possent ab eo, cui maledicebant.

Modestia Antigoni. Plutarch.

Idem Rex cum nocte quadam quosdam è militibus suis audisset omnia mala ipsi imprecantes, à quo in iter præceps & inexplicabile lutum inducti fuissent: accessit ad eos, qui maximè laborabant, eosq; in scios à quo adiuvarentur, explicuisset: *Nunc, inquit, maledicite Antigono, cuius vitio*

vitio in has miseras incidistis: sed ei bene optate, qui vos ex ea voragine eduxit. Hanc ille solam ultionem repetit ab inferioribus, quos extremis poterat merito suppliciiis aficere, unde magna eius elucescit patientia, clementia, ac *μακροθυμία*, magnitudoq; animi.

Quid porro de tam insigni patientiæ & clementiæ virtute commemorabimus, qua Philippus Macedonũ Rex fortiter adversus multas gravissimas iniurias, convitia, & calumnias prævaluisse dicitur? quas mirum in modũ patienter ac constanter pertulit, variis in locis & temporibus, ut historiæ ipsæ testantur. Luculentum huiusce veritatis testimonium fortasse requirimus? Peloponneses, qui multa magnaq; beneficia à Rege Macedonum Philippo acceperant, nihilominus in Olympicis ludis illum dicitur profciderant, & acriter in suis tragædiis & comædiis confoderant. Philippus re cognita, cum à quodam ex suis aulicis, ad pœnas exigendas incitaretur, hoc consilium reiecit, & hæc verba addidit: Si tam pravo homines isti sunt ingenio, ut eos irideant, qui de ipsis bene merentur, quid tum fiet, si quid mali ab iisdem accipiant? Sic Rex patientissimus ac clementissimus, prudens iniiit consilium, cœterosq; docuit maledicos non esse provocandos, ne fortè magis male dicant.

At quis non mirabitur simile eiusdem regis responsum datum cuidam è suis aulicis Smicytho, Nicanorem utiq; de regia maiestate detrahentem ac calumniantem accusanti: *Nicanor*, inquit Rex, *non habetur inter Macedonia pœsimos:*
Expens-

Cœlius lib. 21. cap. 28.

Plutarch. in Apoph.

Philippo Regi Macedonia clementia.

Expendendum est igitur, num mea sit culpa, nec no.
 Expendit Philippus negotium & animadvertit illum summa obrui inopia, spretumq; ac oblivioni traditum, licet egregiam in bellis antè susceptis navasset operam: iussit ergò ad eum splendidum munus comportari: unde nactus occasionem Nicanor, mutatâ sententiâ, Regis laudes ubiq; suis præconiis celebravit: Hanc repentinam prædicationem idem Smicythus cum ad Regem detulisset, hoc alterum responsum clementissimum accepit: *Nunquid vides, (inquit Rex) in nobis esse situm, ut bene aut male audiamus?* Quo satis dicto declaravit, Regum & primatum beneficiis, omnes homines ad benedicendum de ipsis obligari, & contrâ iniuriis ad detrahendum provocari.

*Plutarch.
 in tracta.
 de ira.*

Simile quid legimus de huiusdem Regis erga Arcadem clementia, qui de illo ubiq; detrahebat, quem cum Rex semel excepisset clementius, & blandis verbis eum compellasset, additis simul exquisitis muneribus, Arcadem habuit suarum laudum per totam Græciam promptissimum & studiosissimum præconem. Qua in re Rex & patientiam insignem, & admirandam clementiam omnibus patefecit, simulq; pessimos Arcadis mōres hoc artificio correxit: qui scelere suo mortem promeruerat. Hac patientia & clementia doctiorem se medicum præstitit, & salubriorem iis, qui capitis pœna hominem multandum, & de medio tollendum censuerant.

Ceteris tamen præstat illud, quod de eodem rege apud antiquos legitur, quo singularem suam

suam in Democharem declaravit mansuetudinem, qui ob nimiam lingvæ procacitatem cognominabatur Therfites. Is cum ex numero legatorum ab Atheniensibus ad Philippum missorum esset: Ipsiq; iam dimittendi à Rege audirent: si quid posset in Reipub. Atheniensis gratiam, se studiosè facturum: statim insulto responso, & nimium audaci ac temerario Regis verba excepit Demochares. Tu, inquit, Rex rem civitati nostræ gratissimam feceris, si te ipsum suspendio prælocâru: Quod tam indignum & atrox responsum, pessimè audit apud alios legatos, qui non sine gravi murmure ac indignatione hanc contumeliam Regi factam pertulerunt. Hos tamen blandissimè, & citra ullam commotionem Rex compellans: Nunciate, inquit, Atheniensibus, multò superbiores videri, qui ob animi impotentiam eiusmodi disterijs & sarcasmis non abstinent, quàm eos qui impunè dici permittant, ac insolentiam ealein facile concoquant.

Tam illustribus Philippi regis exemplis adicietur Pericles, qui cum per integrum diem ab improbo & impudente quodam calumniatore usq; adeò convitiis lacefferetur, ut ne in aperto quidem foro, ubi Pericles de rebus seriis ad rempub spectantibus tractabat, iniurias & calumnias adversus eum remitteret: sed publicè in eum sine fronte debaccharetur. Id tamen citra omnem bilem patientissimè & constantissimè tulit. Deindè verò cum impurus ille & sceleratus convitiator, ipsum Periclem sub vesperam continuatis calumniis domum usq; comitaretur & deduce-

*Patentiâ
exemplum
in Pericle.
Plutarcho.*

duceret, Pericles lares ingressus, iussit nocte ingruente, tædam accendi, & à servo detrectatorem tutò ad suos reduci: tantum hic abest, ut stomachosus in illum proruperit.

Quanta hæc sit & patientia & moderatio animi, omnibus notum est. Ab historiographis Pericles tanquam clementiæ, temperantiæ & moderationis speculum proponitur, quod vel in ipso extremo vitæ anhelitu testatus est. Cum enim tunc temporis, qui ad illum accedebant amici, omnes egregia illius facta sigillatim enarrarent & celebrarent, Observastis, inquit ille, totum vitæ meæ curriculum, & probe examinastis: At quod præcipuum & laudabile, de quo glorior, hoc est, quod nemo atratus de me unquam expostularit. quibus verbis innuebat, neminem à se unquam interfectum, cæsum, vel aliquo modo læsum, quem atrati amici desleuerint, quam diu Reipub. Atheniensis gubernacula sit moderatus: Proindeq; nulla unquam bile commotum, in aliquem involasse: sed patientiam, moderationem & clementiam semper exercuisse: quæ magnum utiq; principem decent & exornant.

Has si Ethnici tam studiose virtutes excoluerunt: Nos qui Christianorum nomen profite-mur, si illorum vestigia non sequamur, & ab illis superari patiamur, quantum dedecus & ignominiam merebimur, quos deceat longè maiore in perferendis calamitatibus constantia, & in iniuriis vindicandis clementia, tanquam *Prodidit* præ illis *ad hoc* esse instructos atq; munitos

nitos? At cum secus faciamus, in eoq; gloriae nostrae caput positum falso censeamus, ut nullam impunè feramus iniuriam, vel ipsa voce tenus illatam, per caedeq; mutuas credamus honorem nostrum conservari; qualem Christianismum iactabimus, qui Ethnicarum virtutum gloria superetur?

Plura hanc in rem à me proferrentur exempla, ni praestantiores quiq; historici memoriae prodidissent, quanta Artaxerxes, Pisistratus, Leontychidas, & alii principes in frenanda & coercenda adversus iniurias sibi illatas ira, virtute praestiterunt. Quibus omnibus Christiana auctoritate confirmatis, iterum atq; iterum moneor; ut in posterum omnes malevolorum & invidorum voces, in me oblatrantium floccifaciam, cum praesertim illorum semper iudicaverim contemnendam maledicentiam, quod non à iudicio, sed ab animi morbo, invidia nempe virtutis semper inimica proficiscatur.

Ultimum sequitur irae remedium, cuius auctorem & praecceptorem laudo Athenodorum: quod idcirco à me profertur in medium, ne quid indictum in curationem tam exitialis affectus desideretur.

Hoc praescripsit Philosophus ille Imperatori Augusto, cum ab eo esset discessurus ob ætatis & senii gravitatem, ad feliciter & sapienter imperii gubernacula moderanda. Tale autem fuit illud, ne quid cum ira & animi acerbitate unquam gereret: In quam tamen si quacumq; gravi occasione incideret, caveret quicquam praecipere, quin

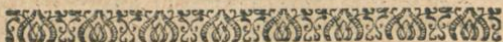
F

prius

*Valerius**Maximus**lib. 5. c. 1.**Brunsius**lib. 1. c. 16.**Plutarch.**tractat. de**Ira.**Erasmus in**Apophth.**Atheno-**dori consili-**um Impera-**tori datum.*

prius numerum viginti quatuor literarum Græcarum digitis attentè subduxisset, innuens meditanda esse otiosè, nec præcipiti momento decernenda, quæ plus temeritatis, quàm sapientiæ in Imperatore arguant.

Atq; hoc remedium non ad latentes illas iras, invidias, & clandestina odia spectat: at biliosis & ferventibus furoribus opportunum est: qui bombardici pulveris instar uno momento incandescunt, & violentissimo impetu feriunt. Si quidem hoc temporis intervallo, quod alphabeticarum literarum enumeratio interponit, ut ad mentem redeatur, fervores huiusmodi iræ momentanei retineri ac coerceri possunt. Rationi enim conceditur tempus, quo omnia prudenter moderetur: & aquâ clementiæ & temperantiæ tanquam specifico auxilio flammam illam & incensos motus extinguat atq; cõhibeat.

DE GAUDIO.

Cap. VII.

QUOD Galli, *Ioye ou esioyissance* dicere solent, illud gaudium Latini vocant. Græci verò in significantioribus vocibus feliciores, *χαρὰν* quasi *χαίρειναι*, quòd hilaritate cor distuat, & dilatatis meatibus Spiritus effundat ac expirret, unde repentina oritur sæpenumerò exanimatio: hoc quidem gaudium vel internum est, nullis